

מקום להידוק
דפי השאלון

75281

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקת שאלון ملصقة نموذج امتحان שאלון: 075281 עברית עצמאי	מדבקת נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات <table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד موعد</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)	שנה السنة	חודש الشهر	מועד موعد		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة	رقم الهوية	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين
שנה السنة	חודש الشهر									
מועד موعد										
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות									
رقم المدرسة	رقم الهوية									

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطِيَ دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

دفتر امتحان

تحية للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعد الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفوية.

لا يُسمح إدخال مواد مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "مواد مساعدة يُسمح استعمالها" المفصلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلوية أو أجهزة إلكترونية أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال مواد مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

يجب التقيد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات لامتحان

1. يجب التأكد بأن تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعد لملصقة الممتحن، بخط يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنه لن يتم مسح ضوئي لهذه المنطقة.
4. للمسودة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشك بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأن الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنى لكم النجاح!

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד, 2024, מועד ב
מספר השאלון: 75281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה
חלק שני – לשון

50 נקודות
50 נקודות

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש

פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–5 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1.

במאמר ב הרב רוט כותב: "הכרת הטוב היא יסוד קיום התורה כולה. מדובר הן בהכרת הטוב לקב"ה הן בהכרת הטוב בין איש לרעהו". (פסקה א)

א. הרב רוט קושר בין שני סוגי הכרת הטוב. כתבו בלשונכם מהו הקשר. (3 נקודות)

ב. גם הרב נבנצל (מאמר א) וגם הרב וגשל (מאמר ג) מתייחסים לקשר שבין שני סוגי הכרת הטוב שכתבתם בסעיף א.

העתיקו משפט אחד ממאמר א ומשפט אחד ממאמר ג המבטאים קשר זה. (6 נקודות)

מאמר א:

מאמר ג:
2.

במאמר א, פסקה ד הרב נבנצל מביא דוגמאות שבאמצעותן הוא מציג שאלה רווחת הנוגעת להכרת הטוב. כתבו את תגובתו של הרב נבנצל על השאלה הרווחת. (4 נקודות)
3.

פסקה ז במאמר א פותחת במילים "אין ספק".

א. נסחו בלשונכם את הטענה שבנוגע אליה הרב נבנצל נוקט לשון זו. (2 נקודות)

ב. הצירוף "אין ספק" הוא אמצעי של הכותב לבטא את היחס שלו כלפי טענתו. כתבו מהו היחס שהכותב מבטא. (2 נקודות)
4.

לפניכם ציטוט מדברי הרמח"ל.

"יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו".

(רמח"ל, מסילת ישרים, פרק א)

דברי הרמח"ל יכולים לשמש תגובה על תפיסת חיים המקובלת בימינו, כפי שמתאר אותה הרב וגשל במאמר ג.

א. הסבירו מהי תפיסת החיים המקובלת. (4 נקודות)

ב. הסבירו כיצד דברי הרמח"ל יכולים לשמש תגובה על תפיסה זו (בתשובתכם התייחסו למילים המודגשות בדברי הרמח"ל). (4 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

5. מטלת כתיבה (25 נקודות)

הדור שלנו ממעיט בהכרת הטוב ובהודיה עליו. כדי לעורר מודעות לעניין זה עומד להיערך בכיתתכם דיון בנושא "הכרת הטוב".

לקראת הדיון כתבו סקירה על פי **מאמרים א**, **ב** על הגורמים המקשים על האדם להכיר טובה ועל התועלת שמביאה הכרת הטובה לאדם.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה).
כתבו בהיקף של 100–200 מילים.

השתמשו בעמוד זה לכתובת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 6-7.

טיוטה

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 28 evenly spaced horizontal black lines across its entire width, providing a guide for handwriting or typing. The paper is otherwise completely empty, with no margins, text, or other markings.

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 6.

6. במשפטים שלפניכם הקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר ואותיות השימוש מבין האפשרויות הנתונות, וכתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

- (1) הכרת הטוב היא אֶחָד / אֶחָד / אֶחָת מעיקרי האמונה.
- (2) בליל 15 _____ בניסן, הוא ליל הסדר, אנו מכירים טובה לקב"ה על צאתנו ממצרים.
- (3) יציאת בני ישראל ממצרים התרחשה לפני יותר משלושת אלפים שלוש מאות וְתִשְׁעָה עָשָׂר / וְתִשְׁעָה עָשָׂר / וְתִשְׁעָה עָשָׂר שנים. כלומר, עברו מאז יותר מ-167 _____ דורות, ועודנו מודים על כך.
- (4) מידה נעלה היא להכיר טובה גם לבעלי החיים, לצומח ולדומם. לכן משה רבנו לא הכה את היאור בְּשָׁלוֹשׁ / בְּשָׁלוֹשׁ / בְּשָׁלֹשׁ המכות הראשונות.
- (5) אם אדם לווה כסף מחברו, ורוצה להחזיר לו פי 2 _____ מן הערך של הכסף שלווה משום שהוא מכיר לו טובה, יש בזה חשש ריבית.
- (6) בברכת מודים שבתפילת שְׁמוֹנֶה עָשָׂר / שְׁמוֹנֶה עָשָׂר אנו מודים על הטובות הרבות שהקב"ה עושה עימנו יום־יום.
- (7) במקורותינו נמנו 4 _____ סכנות, שמי שניצל מהן מביא קורבן תודה. את הקורבן יש להביא עם 4 _____ מינים של חלות כנגד אַרְבַּע / אַרְבָּעָה / אַרְבַּעַת אירועי ההצלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 7-11 (לכל שאלה – 12 נקודות).

תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק זה לא יעלה על 40 נקודות.

7. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים, ובהם משפטי שאלה המשמשים פסוקיות.

I. לעיתים אנשים אינם מבינים לשם מה הם צריכים להכיר תודה ולגמול טובה.

II. נשאלת השאלה מדוע צריך להכיר טובה לבעלי חיים ולדומם.

III. השאלה היא איזה מאמץ השקיע היאור בנשיאת התיבה של משה.

(1) תחמו בכל משפט את הפסוקית שבו, וציינו מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

(2) העתיקו מן המשפטים את מילות השאלה, וציינו את התפקיד התחבירי של כל אחת מהן.

במשפט I: _____ התפקיד התחבירי: _____

במשפט II: _____ התפקיד התחבירי: _____

במשפט III: _____ התפקיד התחבירי: _____

ב. לפניכם משפט.

אין ספק שהדרך העיקרית להטמעת מידת הכרת הטוב היא חינוך עצמי ותרגול יום-יומי במשך שנים רבות.

כתבו מעל כל מילה המסומנת בקו במשפט את התפקיד התחבירי שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

8. א. לפניכם שני משפטים מורכבים.

I. מי שאינו מכיר טובה לאדם לא יכיר טובה גם לקב"ה, כ"י המידות השליליות מעוותות את שיקול

הדעת ההגיוני.

II. בעל ספר החינוך מלמד אותנו כ"י אדם צריך להכיר טובה למי שהיטיב עימו.

(1) בכל משפט מודגשת מילת השעבוד "כי", הפותחת פסוקית.

תחמו בכל משפט את הפסוקית הפותחת במילה "כי", וציינו מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

(2) בכל אחד מן המשפטים יש פסוקית נוספת. העתיקו את הפסוקית הנוספת, וכתבו את תפקידה התחבירי.

הפסוקית הנוספת במשפט I: _____

התפקיד התחבירי: _____

הפסוקית הנוספת במשפט II: _____

התפקיד התחבירי: _____

ב. לפניכם שני משפטים.

I. מטרתה של מידת הכרת הטוב אינה גמול על עשיית טובה לזולת אלא תיקון האדם והעולם.

II. הצירוף "להוקיר תודה" הנפוץ בפי העם אינו אלא שיבוש.

(1) ציינו את התפקיד התחבירי המשותף לשני הצירופים המסומנים בקו במשפט I. _____

(2) המירו את משפט II במשפט שלא יהיה במבנה "אין... אלא...". שמרו על משמעות המשפט. _____

(3) הסבירו מהי תרומתו של המבנה "אין... אלא" במשפט II להעברת המסר של כותב המשפט. _____

ג. לפניכם משפט נוסף, ובו חלקים כוללים המסומנים בקו.

התכונה של הכרת הטוב אינה פרט שולי באישיות האדם אלא רכיב מרכזי במבנה אישיותו וסמן דרך בעבורו.

ציינו את הקשר הלוגי שבין כל אחד מן החלקים הכוללים.

חלק כולל 1: (פרט שולי – רכיב מרכזי) – הקשר הלוגי: _____

חלק כולל 2: (רכיב מרכזי – סמן דרך) – הקשר הלוגי: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

9. לפניכם שני משפטים.

I. הקשר שבין יחס האדם לחברה ובין יחסו לבורא מוזכר בספר החינוך כטעם למצוות כיבוד אב ואם.

II. מכיוון שיש בהבעת התודה מעין הודאה עקיפה בכישלון, אין היא אהובה על בני האדם.

א. ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

– אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית שבו, וציינו מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם משפט איחוי.

מידת הכרת הטוב היא מעלה טבעית בנפש האדם, וחוסר הכרת הטוב הוא פחיתות נפש.

המירו את וי"ו החיבור במילת קישור אחרת שתביע את הקשר הלוגי שבמשפט.

ג. לפניכם משפט פשוט.

בכל דור ההורים מקנים לילדיהם את החובה הבסיסית של אמירת תודה.

נתחו את המשפט. ציינו מעל המילים שבו את התפקידים התחביריים שלהן.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

10. א. לפניכם קטע קצר ובו המילה "לטענתו" כתובה פעמיים, ומסומנת בקו. ציינו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלה.

המרצה דיבר על החשיבות של מידת הכרת הטוב. לטענתו, אדם צריך לחנך את עצמו להכיר בטובות שעושים למענו. לטענתו זו הוא הביא סימוכין מספרי המוסר השונים.

ב. לפניכם משפט נוסף. ראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עימו טובה. (ספר החינוך, מצווה לג)

(1) המירו את המשפט ואת הכתוב בסוגריים במשפט שיהיה בו הסגר. אין להוסיף מידע.

(2) ציינו מהי תרומתו של ההסגר במשפט שכתבתם.

ג. לפניכם קטע, ובו צורות בינוני.

ההכרה בטובה וההודיה עליה הן המעט ההכרחי שהמקבל צריך להעניק למי שהיטיב עימו. זו עדות לאישיות חיובית וראויה. לעומת זאת אישיותו של כפוי הטובה היא שלילית, ומידה מגונה זו מתבטאת בכל תחום בחייו.

העתיקו מן הקטע שלוש צורות בינוני מחלקי דיבור שונים. לכל צורה שהעיתקתם כתבו את חלק הדיבור שלה ואת התפקיד התחבירי שלה.

- צורת הבינוני: _____
חלק הדיבור: _____ ; התפקיד התחבירי: _____
- צורת הבינוני: _____
חלק הדיבור: _____ ; התפקיד התחבירי: _____
- צורת הבינוני: _____
חלק הדיבור: _____ ; התפקיד התחבירי: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

11. א. לפניכם קטע.

פעמים רבות היה רבנו הרב אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל פורץ בבכי. לפי עדות באי ביתו הרים ידו ואמר ה' עושה עימי חסדים בלי סוף חיבור ספרים כתיבת מאמרים ונשיאת דברים לחיזוק הציבור. כה הרבה הכרת הטוב יש בליבי וכה הרבה אני צריך עוד להודות לה'.

בקטע סומנו רק הנקודות בסופי המשפטים. הוסיפו סימני פיסוק בקטע לפי ההנחיות שלפניכם.

- הוסיפו נקודתיים אחרי ביטוי מכליל (לפני תמורה מפרטת).
- הוסיפו נקודתיים ומירכאות לציון דיבור ישיר.
- הוסיפו פסיק בין חלקים כוללים.
- הוסיפו פסיק בין איברים במשפט איחוי.
- פסקו תמורה.
- פסקו הסגר (שאינו ראשי תיבות).

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם יש תמורה.

- על פי תפיסת החיים בדורנו, לאדם מגיע כל הטוב שבעולם: כבוד, כסף, מעמד חברתי ועוד.
- רבנו בחיי בספרו "חובת הלבבות" אומר: "כאשר ישריש (האדם) שלא מגיע לו הכול, ממילא ילמד להעריך את מה שהוא מקבל".

העתיקו את התמורה שבכל משפט, כתבו את הסוג שלה, וציינו את התפקיד התחבירי של המילה/המילים שהיא ממירה.

- התמורה במשפט I: _____
סוג התמורה: _____
התפקיד התחבירי של המילה/המילים שהתמורה ממירה: _____
- התמורה במשפט II: _____
סוג התמורה: _____
התפקיד התחבירי של המילה/המילים שהתמורה ממירה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 12–16 (לכל שאלה – 12 נקודות).
תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק זה לא יעלה על 40 נקודות.

12. א. לפניכם קטע ובו פעלים מודגשים.

מן הראוי להחזיר טובה למי שעשה עימנו טובות, אבל לא תמיד הדבר מתאפשר או נצרך. אפשר לחוש את הכרת הטוב בלב או לבטא אותה במילים או במעשה. הכרת הטוב מעידה על אישיות חיובית ומועילה למכיר הטובה: הוא נהנה ממה שנעשה עבורו ומתחנך למידת הענווה. לעומת זאת כפיות הטובה משפיעה לרעה על האדם שלוקה בה, והתנהגותו מאפינת באנוכיות.

השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
מתאפשר		
לחוש		
לבטא		
מעידה		
מועילה		
לוקה		
מאפינת		

ב. לפניכם ארבע מילים. כתבו ליד כל מילה את השורש שלה.

עד _____
תודעה _____
מעדו _____
מועד (חג) _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

13. א.

לפניכם משפט ובו שתי מילים שמודגש בהן הצורן הסופי.

מידת הכרת הטוב **חשובה**, כי בלעדיה נפשו של האדם לא תגיע **לשלמותה**.

ציינו לכל מילה מודגשת את סוג הצורן הסופי שבה: צורן גזירה או צורן נטייה ואת משמעותו.

חשובה – סוג הצורן: _____ משמעות הצורן: _____

שלמותה – סוג הצורן: _____ משמעות הצורן: _____

ב.

לפניכם משפט ובו מילה מודגשת שיש בה שני צורנים סופיים.

מִדְתֵּיּוֹת, פרופורצייה נכונה בהתנהגות, מאזנת את האדם.

בכל אחד מן המשפטים שלפניכם הקיפו את האפשרויות הנכונה והשלימו את המידע החסר.

- במילה **מִדְתֵּיּוֹת** הצורן ☐ י הוא צורן **גזירה** / **נטייה**, ומשמעותו: _____.
- במילה **מִדְתֵּיּוֹת** הצורן **ות** הוא צורן **גזירה** / **נטייה**, ומשמעותו: _____.

ג.

לפניכם ארבע מילים ובהן האות תי"ו מודגשת.

(1) ציינו אם האות תי"ו המודגשת בכל אחת מן המילים היא **שורשית** או **מוספית**.

(2) במילים שצייתם שהאות תי"ו היא מוספית כתבו את **תפקיד המוספית**.

בצורה **מַעֲשִׂית**

מְשַׁחֵת את הנפש

הַשְׁתַּדְּלוֹת

הַתְּקַנָּה

ד.

לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם זוג פעלים מודגש.

בכל משפט **הקיפו** את הפועל המתאים על פי ההקשר במשפט.

(1) מה צריך עוד **לְקָרוֹת** / **לְקָרָא** כדי שהוראות הבטיחות יישמרו?

(2) חשוב **לַעֲלוֹת** / **לְהַעֲלוֹת** נושא זה לדיון נוסף.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

14. א. לפניכם קטע ובו צורות בינוני.
- העתיקו מן הקטע ארבע צורות בינוני, וציינו את חלק הדיבור של כל אחת מצורות הבינוני שהעיתקתם.

כשם שאדם שלווה ממון מזולתו חש בכל יום שהוא עבד למלוה, כך היא גם הרגשתו של מי שגמלו עימו טובה. מכיוון שתחושה של כניעה היא תחושה מציקה, הוא מנסה להתחמק ממנה בתירוצים שונים.

צורת הבינוני	חלק הדיבור

- ב. לפניכם שני זוגות של מילים. הקיפו בכל זוג את המילה שיכולה לשמש הן פועל הן שם עצם.
- בטוחה – שמורה

• גורם – דוהה
- ג. לפניכם רשימת פעלים.

- לפצות, להפיץ, יפצע, נפיץ, נפוץ, יפצו
- (1) העתיקו מן הרשימה שני זוגות פעלים – בכל זוג שני הפעלים מאותו השורש. כתבו את השורש המשותף לכל זוג.
- הזוג: _____ השורש המשותף: _____

• הזוג: _____ השורש המשותף: _____
- (2) העתיקו מן הרשימה שני זוגות פעלים – בכל זוג שני הפעלים מאותו הבניין. כתבו את הבניין המשותף לכל זוג.
- הזוג: _____ הבניין המשותף: _____

• הזוג: _____ הבניין המשותף: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

15. א. לפניכם קטע.

משה נמשה מן היאור בידי בת פרעה, והוא קרוי בשמו זה על שם פעולת המשה. משה חונך בבית פרעה כאילו היה בן מלך. מפליא הדבר – פרעה שגזר שכל ילד עברי שייוולד יושלך לאור הוא המגדל את משה, מושיעם של ישראל.

העתיקו מן הקטע חמש צורות פועל סבילות, וציינו את הבנין של כל מילה שהעתקתם.

המילה:	_____	הבנין:	_____
המילה:	_____	הבנין:	_____
המילה:	_____	הבנין:	_____
המילה:	_____	הבנין:	_____
המילה:	_____	הבנין:	_____

ב. לפניכם ארבעה פעלים. ציינו את הבנין של כל פועל, וכתבו לכל פועל צורה נוספת על פי ההנחיות.

- (1) רוצ – הבנין: _____
שם פעולה באותו השורש ובאותו הבנין: _____
- (2) מודים – הבנין: _____
שם פעולה באותו השורש, בבנין פיעל: _____
- (3) לשכלל – הבנין: _____
שם פעולה באותו השורש בבנין אחר: _____
- (4) יודע – הבנין: _____
פועל באותו השורש והזמן, בבנין קל, גוף מדבר: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

16. א. לפניכם רשימת מילים.

תרעמת, מסכן, גאותן, שכנוע, רוקחות

- (1) בטבלה שלפניכם מיינו את המילים לפי דרך התצורה.
- (2) ליד כל מילה שנוצרה בדרך של שורש ומשקל – ציינו את המשקל שלה.
- (3) ליד כל מילה שנוצרה בדרך של בסיס וצורן סופי – ציינו את משמעות הצורן הסופי במילה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. לפניכם רשימת שמות שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

מקומון, מועדון, מטבחון, גנון, חידון, אגמון, יומון, שאלון

סדרו את המילים בזוגות לפי משמעות הצורן הסופי.
כתבו ליד כל זוג את המשמעות המשותפת של הצורן הסופי.

- הזוג: _____ משמעות הצורן הסופי: _____
- הזוג: _____ משמעות הצורן הסופי: _____
- הזוג: _____ משמעות הצורן הסופי: _____
- הזוג: _____ משמעות הצורן הסופי: _____

/בהמשך דפי טיוטה/

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

טיוטה

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר

לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

75281, קיץ תשפ"ד, מועד ב

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

הכרת הטובה

מאת הרב אביגדר נבנצל

פסקה א רוב בני האדם מכירים בחובתם לגמול על טובה שעשו אחרים בעבורם. זו תחושה אנושית בסיסית, ובכל זאת לא מעט אנשים נמנעים מכך.

פסקה ב הבעת תודה כרוכה בבושה מסוימת, שכן יש בה מעין הודאה בכישלון. אדם מתבייש להודות שלא הצליח להסתדר בכוחות עצמו, ושהוא זקוק לאחרים, משום כך הוא מנסה להפחית מערך הטובה שנעשתה בעבורו. כשאדם משכנע את עצמו שבעצם לא היטיבו עימו, הוא מתחמק מהכרת טובה – רגשית, מילולית או מעשית. ההתחמקות מתבטאת בתירוצים שונים, למשל: "אומנם הוא עשה לי טובה, אבל שילמתי לו"; "זה בקושי הועיל לי, הייתי מסתדר גם בלעדיו"; "מה הוא כבר עשה? הוא לא התאמץ כלל בשביל זה" ועוד.

פסקה ג התורה מחנכת אותנו להכיר טובה ולא להתחמק מחובה זו בתירוצי סרק, כלומר לא להיות כפויי טובה. כפיות טובה היא מידה שלילית ביותר. לדברי חז"ל, כל הכופר בטובתו של חברו כופר לבסוף בטובתו של הקב"ה. קשר זה בין כפיות טובה לאדם ובין כפיות טובה לבורא מוזכר בספר החינוך כטעם למצוות כיבוד אב ואם (מצווה לג): "ראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עימו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה... וכשיקבע זאת המידה (הכרת טובה) בנפשו, יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו". מדברים אלה לומדים עד כמה חשובה מידה זו בנפש האדם.

פסקה ד גם אם האדם מכיר בחסדי ה' המורעפים עליו, לעיתים עולה בליבו טענה המעכבת אותו מלהודות על החסדים שהוא מקבל בשפע מן הבורא. אדם אומר לעצמו: אומנם קיבלתי טובה, אבל לשם מה הקב"ה צריך את התודה שלי? הרי השמיים ושמי השמיים שלו הם, ומה תעלה או תוריד ההודאה שלי? ואכן דווקא משום שנראה שיש מידה של אמת בטענה זו, התורה טורחת להבהיר את תשובתה באמצעות כמה דוגמאות, הממחישות את הטעות היסודית שבטענה זו: כפי שאנו יודעים, במכת דם ובמכת צפרדע לא משה הוא שהכה את היאור אלא אהרן, וזאת על פי ציווי מפורש של ה'. על פי המדרש, הסיבה לכך היא שהיאור הגן על משה בזמן שהונח בתיבה במי היאור. כך גם במכת כינים – אהרן הוא שהִכָּה את העפר ולא משה. הסיבה לכך, על פי המדרש, היא שמשה טמן בו את המצרי שהוא הרג.

פסקה ה נשאל את עצמנו: וכי איזו טובה "עשה" היאור למשה? כמה מאמץ "השקיע" היאור בנשיאת התיבה? וכך גם העפר ש"עזר" למשה. האם היאור הדומם חש בהכרת הטובה של משה? האם העפר חש בכך? אלא התורה מלמדת אותנו שהבעת התודה היא בראש ובראשונה עבור האדם. הכרת הטובה אינה מחווה עבור היאור או החול, אלא עבור האדם. אילו משה היה מכה דבר שגרם לו הנאה כלשהי, נפשו הייתה נפגמת ולא הייתה מגיעה לשלמותה.

פסקה ו כפי שהכרת הטובה היא יסוד מעלות הנפש, כך כפיות הטובה היא מן המידות המושחתות ביותר. אין פירושה רק פגיעה ביחסים שבין אדם לחברו אלא היא בראש ובראשונה מזיקה לאדם עצמו ומשחיתה את נפשו. כפיות הטובה היא השורש של כל הפורענויות שבנדודי עם ישראל במדבר. גם כאשר ה' "מקפיץ" להם את הדרך כדי שיגיעו מהר יותר לארץ-ישראל, הם מתלוננים על המסע המזורז בחולות המדבר. כשלא רוצים להודות רואים תמיד את הרע שבכל דבר, ואם אין רע – ממציאים אותו. כך גם תגובת העם בשומעם את דברי המרגלים. וכי מה נתחדש כשסיפרו המרגלים שבארץ-ישראל יש ענקים? הרי כולם ידעו זאת. אבל כשאדם הוא כפוי טובה, הרי שגם על חסד עצום כיציאה מעבדות לחירות הוא מעז פנים ואומר: "בְּשִׁנְאָת ה' אֶתֵּנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (דברים א, כז). קשה להבין כיצד ייתכן לומר משפט כזה – אבל כפוי הטובה מסוגל לכך.

פסקה ז אין ספק שהמפתח למידה של הכרת הטובה הוא חינוך עצמי ותרגול יום-יומי במשך שנים ארוכות. בלי חינוך כזה ובלי מודעות עמוקה לנושא, קשה לאדם להבחין שהוא נגוע בכפיות טובה. מוטל עלינו לדעת להכיר טובה במידה רבה יותר למי שעשה עימנו טובות רבות. לשם כך יש להתאזר בענווה ולדעת כי אנו חייבים להזדקק לזולת. לדעת שהרגשת הבושה אינה שלילית, ואסור שהיא תמנע מאיתנו להכיר טובה.

מאמר ב

הכופר בטובתו של חברו

מאת הרב יצחק רוט

פסקה א "מודה אני לפניך" – במילים אלה פותח היהודי את יומו. המילה הראשונה היא "מודה", והיא מבטאת הכרת טובה לבורא על אין־סוף טובות שהוא מרעיף עלינו. הכרת הטוב היא יסוד קיום התורה כולה. מדובר הן בהכרת הטוב לקב"ה הן בהכרת הטוב בין איש לרעהו.

פסקה ב אף על פי שהכרת הטוב לבורא ולאדם מתבקשת באופן טבעי, יש אנשים כפויי טובה. כפיות טובה היא תולדה של מידת הגאווה והאנוכיות, המעוותת את האדם, כי הוא בטוח שהטובה שזכה בה מגיעה לו. נראה לו שהטוב שהוא נוחל מגיע לו בדין בזכות מעשיו הטובים, או בשל מעלותיו, ועל כן הוא אינו מכיר טובה.

פסקה ג אדם שסבור שהכול מגיע לו, דרישותיו ורצונותיו גוברים. ככל שהוא מצליח יותר, כך הוא בטוח שמגיע לו יותר, ואם רצונותיו אינם מתממשים הוא מלא תרעומות וכעסים. התורה אומרת: "כִּי תֵאָכֵל וְשָׂבַעְתָּ... וְרָם לְבָבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ח, יב-יד). השפע מביא לגאווה המונעת מן האדם להכיר טובה, ומי שאינו מכיר טובה לזולת, ויש לו אף תביעות ורצונות – סופו שישכח את בוראו.

פסקה ד מידה זו של כפיות טובה משפיעה לרעה על האדם שלוקה בה. מאחר שנדמה לו שהכול "מגיע לו" הוא רוצה עוד ועוד, ואינו מוצא סיפוק במה שהשיג, שכן תמיד נדמה לו שחסר לו דבר מה. לעומתו מי שמכיר כי אין מגיע לו דבר, וכל מה שיש לו הוא מחסדי השם יתברך עליו, מבטו ממוקד בטוב שבחיייו ובמחצית הכוס המלאה. אדם כזה נהנה מכל דבר שהוא מקבל, ומגשים בחייו את הנאמר במסכת אבות: "איזהו עשיר? השמח בחלקו" (אבות ד, א).

פסקה ה הרב וולבה זצ"ל אומר שבאמירת תודה יש משום כניעה לעושה הטובה, ומכיוון שתחושה של כניעה קשה לאדם, הוא נוטה להתעלם מן הטובה שגמלו עימו. בעומק נפשו הוא יודע שהוא "בעל חוב", כמו שנאמר: "עֲבָד לַיהוָה לְאִישׁ מִלֵּוֹה" (משלי כב, ז) – כשם שאדם שלוה מזולתו ממון, חש שהוא עבד למלווה, כך חש מי שעשו עימו טובה. אדם כזה מבקש להשתחרר מתחושת המחויבות, לכן הוא מחפש תירוצים מדוע אין הוא צריך להודות למי שהיטיב עימו.

* מעובד על פי הרב רוט, י' (כ' באלול תשע"ה). "הכופר בטובתו של חברו", יתד נאמן, עמ' 6.

פסקה ו כאשר אדם אינו מכיר טובה לזולתו, אין הוא יכול להגיע לידי הכרת הטוב כלפי השם יתברך. בעל ספר החינוך מלמד אותנו כי רק כאשר האדם קובע בנפשו את מידת הכרת הטוב כלפי זולתו, הוא יכול להגיע למידת הכרת הטוב כלפי הבורא יתברך.

פסקה ז וכך אומר הרב וולבה זצ"ל: "זאת היא עבודתנו בחיים [...] להתחזק עד מאוד במידה של הכרת הטובה וההודיה, בין כלפי כל אדם ובין כלפי הקב"ה".

מאמרו

והגדת – שאינך כפוי טובה

מאת הרב וגשל ל'

פסקה א אחת מן המידות שעל היהודי לסגל לעצמו היא מידת הכרת הטוב, כלומר שיהיה רגיל להעריך את הטובות שעושים לו ולרצות לגמול טובה למיטיביו.

פסקה ב התורה מציינת שנדרשת הכרת הטוב גם כלפי בעלי חיים וכלפי הדומם. נשאלת השאלה: מדוע יש צורך להכיר להם טובה? הרי הם אינם מבינים ואינם מרגישים שהאדם מכיר להם טובה. אכן הדומם אינו מרגיש ואינו מבין שהכירו לו טובה, אבל הכרת הטוב לדוממים נוטעת בלב האדם את מידת הכרת הטוב.

פסקה ג מטרתה של מידת הכרת הטוב אינה רק לגמול על טובה שעשה אדם לזולתו אלא להביא לתיקון האדם והעולם. הקב"ה ברא את העולם ורצה שתהיה בו אנושות מתוקנת, ושיחיו בו אנשים טובים. כשאדם אינו מכיר טובה, גם אם הנסיבות הן מוצדקות וטובות, הוא פוגם במידותיו ובאישיותו. אבל כאשר אדם מחנך את עצמו להכיר טובה אפילו לדוממים ולבעלי חיים הוא מטמיע בנפשו את מידת הכרת הטוב ומועיל בזה לעצמו ולעולם.

פסקה ד בימינו מקובלת תפיסת החיים שלאדם מגיע לקבל הכול, מכל הטוב שיש בעולם: כבוד, כסף, נחת, מעמד חברתי איתן, הנאות ועוד ועוד. כבר בגיל רך הילד לומד לעמוד בתוקף על זכויותיו ולא לוותר. בהיותו מבוגר האדם לומד מה רבו זכויותיו: כמה מגיע לו מן הזולת, מן הרשויות השונות, מן החברה ועוד. כל מה שעושים בעבורו וכל מה שהוא מקבל אינו נחשב בעיניו "טובות". הרי כל זה מגיע לו לפי שורת הדין.

פסקה ה כולנו מושפעים במידה כזאת או אחרת מתרבות ה"מגיע לי". אדם שמשוכנע שהכול מגיע לו – כל דבר שהוא מקבל יהיה לו טבעי, פשוט ומובן מאליה, והוא לא יחוש צורך להכיר טובה למיטיבו. במשך הזמן אי-הכרת הטוב עלולה להיהפך אצלו להרגל.

פסקה ו רבנו בחיי בספרו "חובות הלבבות" אומר שאדם שאינו מכיר טובה יש לו תירוצים רבים לפטור את עצמו מכך. הוא יטען למשל: "הוא לא רצה עזרה", או "מי שסייע לי התכוון להשיג רווחים לעצמו", טענה אחרת היא שהוא כבר יצא ידי חובת הכרת הטוב. אך כאשר ישריש בנפשו שלא מגיע לו הכול, ילמד להעריך את מה שהוא מקבל, ומידת הכרת הטוב תהיה טבועה בנפשו.

* מעובד על פי הרב וגשל, ל' (ערב פסח תש"ף). משיעורי הרב אברהם מרדכי רושצקי, המודיע, תוספת לגיליון, עמ' כח-ל.

פסקה ז וכותב עוד רבנו בחיי שמי שאינו מכיר טובה לאדם עלול גם שלא להכיר טובה לקב"ה. אומנם בשכלו אדם מבין שעליו להודות לקב"ה על שנתן לו חיים, בריאות משפחה ועוד, אבל הוא מתקשה לעשות זאת כי כאשר המידות פגומות, כשהרגש לא נכון, גם שיקול הדעת מעוות.

פסקה ח תפקידו של יהודי לחנך את עצמו להכרת הטוב, כלומר להכרה שלא מגיע לו דבר, וכי כל מה שהוא מקבל מידי ה' הוא מתנת חנם. כאשר אדם ילמד להכיר בטובה שגמל עימו חברו ויהיה מורגל להסיק מכך את המחויבות להשיב לו כגמולו, יוסיף להכיר טובה למלכו של עולם, אשר הוא "א-ל זן ומפרנס לכול ומיטיב לכול".

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
פתח	קמץ	חטף פתח	a
סגול	צירי חסר צירי מלא	חטף סגול	e
חיריק חסר	חיריק מלא		i
קמץ קטן	חולם חסר חולם מלא	חטף קמץ	o
קבוץ	שורוק		u

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
מדבר	נוכח	נסתר	יחיד
מדברת	נוכחת	נסתרת	יחידה
מדברים	נוכחים	נסתרים	רבים
מדברות	נוכחות	נסתרות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אגוד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה